

Wedstrijdzeilen is als schaken, zeggen sommigen. Maar Dorian van Rijsselberghe vergelijkt de tactiek van een surfwedstrijd liever met een potje ganzenbord. Surf Magazine ging op zoek naar het geheim achter zijn neus voor de wind.

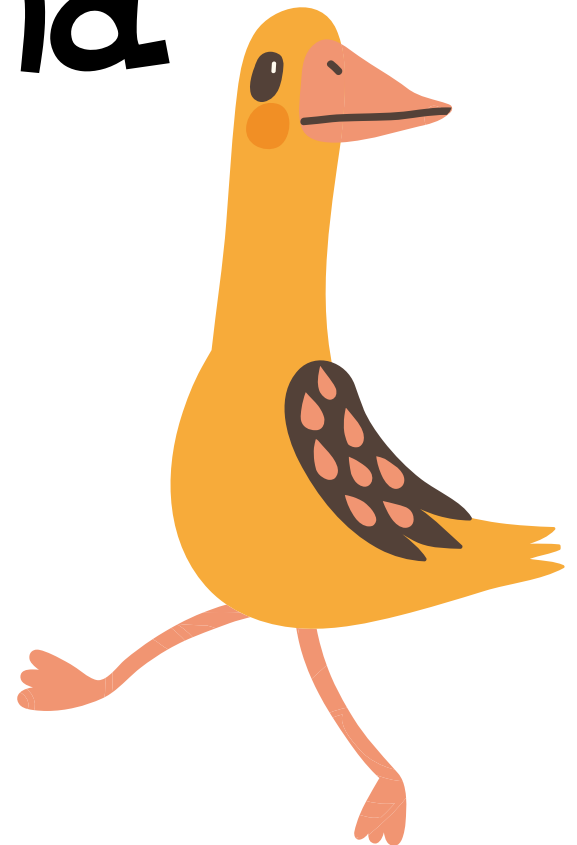
Tekst: Michiel van Nieuwstadt / Surf Magazine

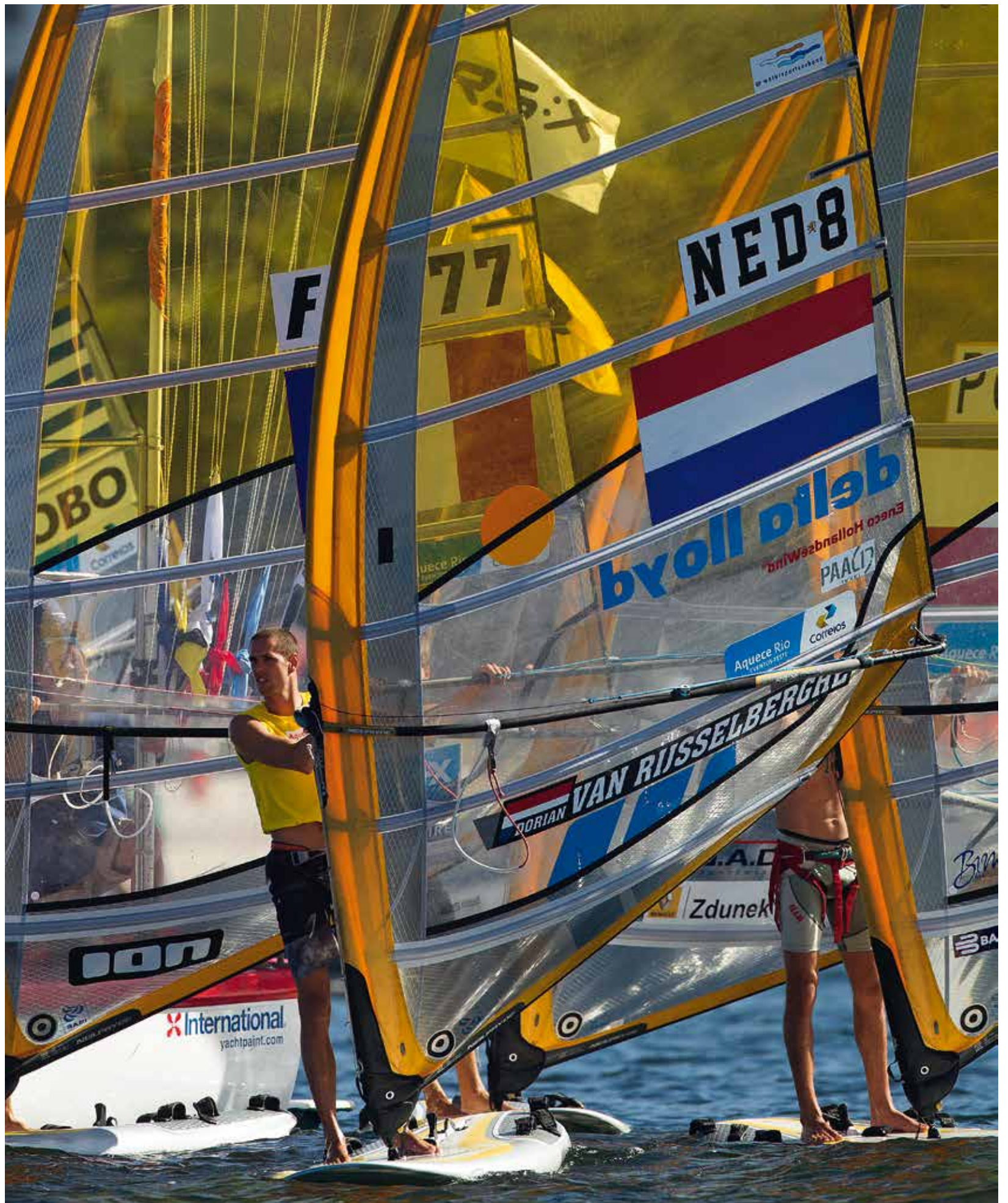
Beeld: Richard Langdon/Ocean Images en Rachel Jaspersen/Ocean Images

Ganzenborden bij Takapuna

Dorian is niet de enige Van Rijsselberghe die kan surfen. “Ik denk, eerlijk gezegd, dat ik de betere surfer ben”, zegt oudere broer Adriaan op het Texelse Waddenstrand waar zij allebei leerden varen. Met ‘surfen’ bedoelt Adriaan het trimmen van het zeil, maar ook het vasthouden van een vlag om heel erg hard te gaan. Vanuit zijn woon- en trainingslocatie Takapuna in Nieuw-Zeeland erkent de Olympisch kampioen de superioriteit van zijn oudere broer: “Het is zeker waar dat Aad harder kan varen dan ik. Hij heeft een goed gevoel ontwikkeld voor hoe de wind in je zeilen moet vallen en hoe de wind moet voelen. Probleem is alleen: hij vaart de verkeerde kant op.”

Een pesterijtje van de kleine naar de grote broer? In elk geval schuilt er een kern van waarheid in. Dorian van Rijsselberghe dankt zijn titels aan een moeilijk grijpbaar vermogen waar andere zeilers en surfers jaloers naar kijken. Hij vaart juist wel de goede kant op. Hij kiest altijd de juiste route en de juiste boeg, of in elk geval vaker dan de concurrentie. Als het hele veld het eerste kruisrak over stuurboord begint, dan start Dorian eigenwijs over bakboord en komt hij als eerste bij de bovenboei aan. Een neusje voor de wind noemen zeilers dat. En dat is de kwaliteit waar Adriaan Rijsselberghe op doelt als hij op zijn beurt erkent: “Dorian is de betere zeiler.”

“Middenin Den Burg, in een piepklein huisje met een grote tuin vol Rippen en Konijnen, woont gymleraar en personal coach Adriaan van Rijsselberghe”

Maar wat is die neus voor de wind nu precies? Om daarachter te komen bezocht Surf Magazine het Waddenstrand waar Adriaan van Rijsselberghe zijn kleine broertje leerde surfen. We spraken met bewegingswetenschapper Joost Pluijms (VU Amsterdam), met vader Marc van Rijsselberghe en ook de Olympi-

sche kampioen zelf probeert zijn mysterieuze surfgave in woorden te vangen. We ontdekken dat er bij een neus voor de wind gevoel komt kijken, maar zeker ook een scherpe blik. En misschien is wel het allerbelangrijkste is dat een zeiler alle informatie die binnenkomt kan samenballen in één samenhangend plaatje. Driedimensionaal schaken? “Ik vergelijk een wedstrijdje surfen liever met ganzenborden”, zegt Dorian van Rijsselberghe.

Middenin Den Burg, in een piepklein huisje met een grote tuin vol kippen en konijnen, woont gymleraar en personal coach Adriaan van Rijsselberghe. Hij is meervoudig Nederlands kampioen slalomsurfen. Over een kronkelige weg tussen de weilanden door, rijdt hij met een bus vol surfspullen binnen tien minuten naar het Wad. Hier leerde hij als kleintje surfen, nadat hij eerst had meegevaren achterop de plank van zijn vader. En hier gaf hij broertje Dorian surfles. Een windkracht 5 à 6 drukt het gras plat op

de weilanden achter de dijk. Een rommelige bouwkeet vol verkleurde foto’s laat zien dat het windsurfen ondanks de successen van Dorian op Texel een kleine sport is gebleven. Dit is een prachtige trainingslocatie waar het strand langzaam afloopt – ideaal voor een probleemloze beach start – en waar de omstandigheden geen dag hetzelfde zijn. Adriaan van Rijsselberghe loopt naar de rand van de Waddenzee en laat zien waar een goede surfer op moet letten. Want wie een neus voor de wind wil ontwikkelen moet in de eerste plaats zijn ogen de kost geven. Het begint ermee om je niet te laten foppen. “Kijk”, zegt Adriaan van Rijsselberghe. “Zie je die donkere plek. Wat is dat, denk je? Een vlaag? Ha, ha, nee hoor. Kijk eens goed! Dat is de schaduw van een wolk.” En er zijn meer voorbeelden van vluchtige indrukken waar een surfer zich in kan vergissen. Zo is er op zee, en zeker ook op het wad, altijd deining. Daarom hebben golven en wind er niet dezelfde richting, zoals op een binnenmeer. Surfers op zee lezen de

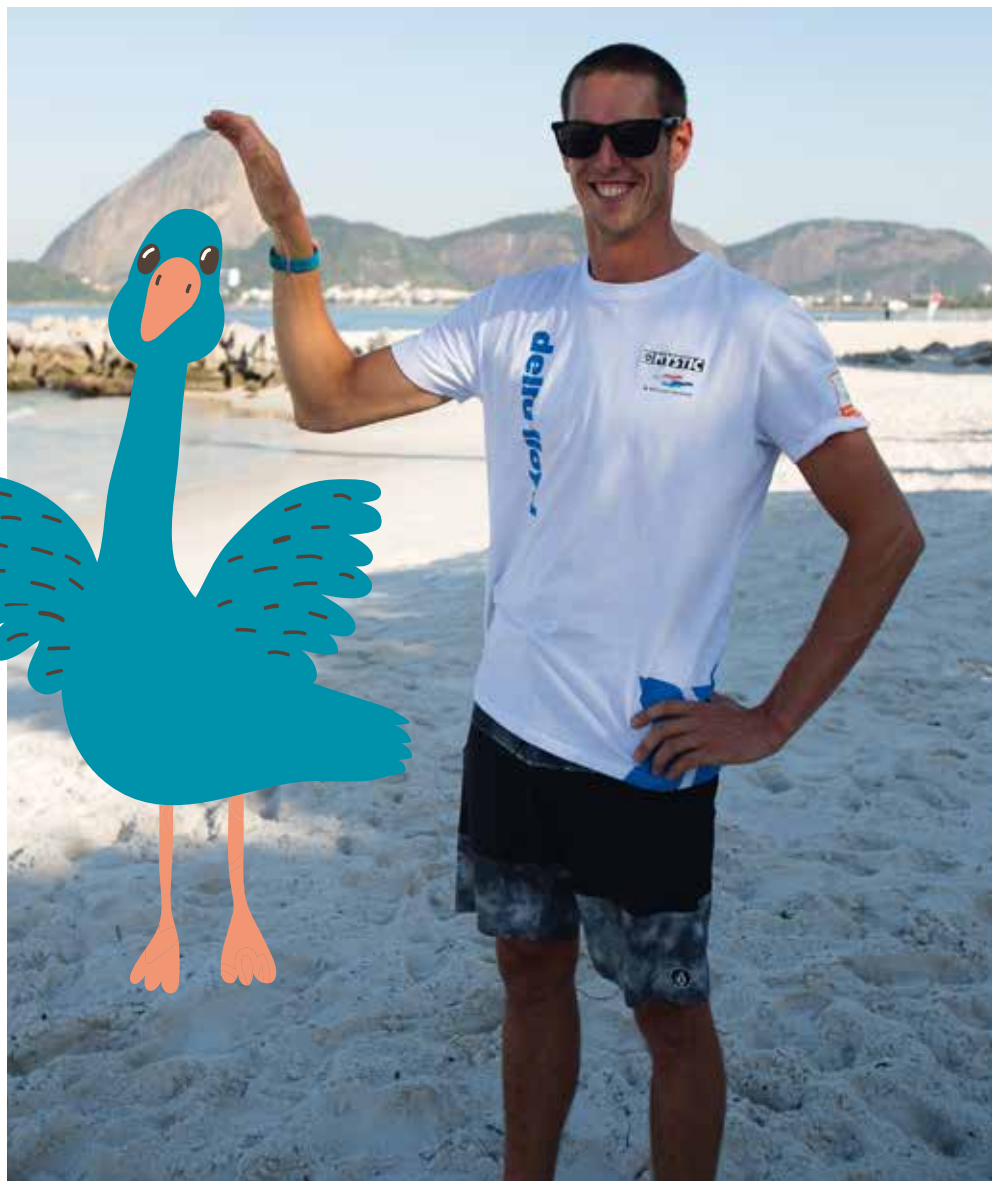
windrichting dus niet af van de richting van de golven, maar van de richting waarin het bovenste stukje daarvan met de wind meebeveegt. “Kijk”, zegt Adriaan van Rijsselberghe. “De wind blaast het laatste, dunste stukje van de golf opzij, dat is de richting van de wind.” Ook de meeuwen, die alleen kunnen stilhangen met hun snavel pal in de wind, zijn betrouwbaarder indicatoren dan de richting van de golfslag.

Schouder aan schouder staan we aan de rand van het Waddenstrand. Donkere glinsterende plekken waaien onze kant op. “Daar zit de wind”, zegt Adriaan van Rijsselberghe. “En in de lichtere stukjes kan de wind ook wel zitten, maar dan hoger, boven het wateroppervlak. Die wind kun je niet zien. Dus op een meer kan het helemaal glad zijn terwijl je toch prima kunt zeilen. De wind raakt dan het water niet. Daarvan kun je een beeld vormen door te kijken naar de kant, naar de bomen en de vlaggen bijvoorbeeld.”

“Op dit moment is het water goed te lezen”, zegt Adriaan van Rijsselberghe. “Kijk, daar komt een vlaag aan. 5, 4, 3, 2, 1, nu zakt de druk even weg en daar is ie.” Hij drukt zijn hand tegen mijn voorhoofd. “Voel je dat de wind tegen je lichaam en je voorhoofd duwt? Dat is het moment waarop je het zeil dicht haalt en snelheid gaat maken.”

Voel ik echt wat Adriaan van Rijsselberghe bedoelt? Ik doe mijn best. Zeilonderzoeker Joost Pluijms, vermoedt dat topzeilers de wind beter voelen dan de middenmoters in hun kielzog: “In ons onderzoek naar het kijkgedrag van zeilers kwamen we er steeds meer achter hoe belangrijk ook het gevoel voor de wind voor hen is. Zeilers klaagden dat ze de wind niet goed voelden als ze de speciale brillen droegen die wij gebruiken om hun kijkrichting te bepalen. Intussen doen we met de TU Delft experimenten om te bepalen of topzeilers werkelijk veel gevoeliger zijn voor windkracht en windrichting dan clubzeilers of beginners.” Het lijkt erop, zegt Pluijms, dat het neusje voor de wind een kwestie is van zien en voelen tegelijk.

De wind voelen op het strand is één ding, de wind voelen op het water, dat is veel lastiger, zegt Adriaan van Rijsselberghe. “Straks spuiten we met 60 in het uur over de golven. Dan lijkt het zoeken naar een vlaag op het zoeken naar een mug terwijl je aan het autoracen bent.”

dat het bordje gaat lopen. En dan zorg je dat je hem onder controle houdt in de richting die jij hebt gekozen. Gasten die op zoek zijn naar een snelheidsrecord pakken de vlaag en laten hun bord erin mee schieten. Ze halen een hogere snelheidspiek, maar die duurt maar heel even.

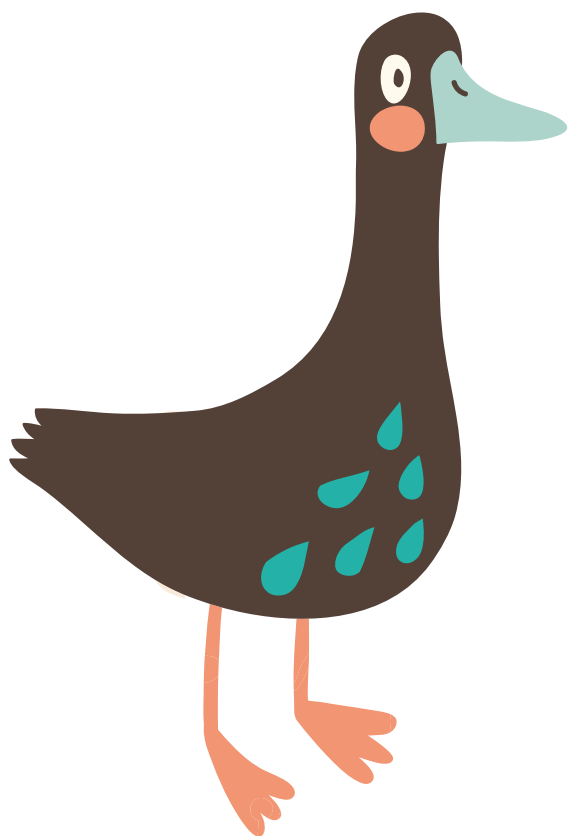
Terwijl de Texelaars blauwbekken, traint Dorian van Rijsselberghe aan de andere kant van de wereld, op blote voeten in een surfpak met een kniebroek zonder mouwen. Rond de lichtblauwe trainingswateren nabij de Nieuw-Zeelandse stad Takapuna liggen palmbomen, krijtrotsen en witte stranden. Maar het recept voor snelheid blijft hetzelfde. “Je moet voelen wat de wind doet”, vertelt Dorian van Rijsselberghe; de Skype-verbinding is een paar seconden lang goed genoeg om zijn krullenbos en bruinverbrande gezicht te kunnen zien. “Gaat je zeil wat meer open staan, dan kan je wat loeven. Als je een opdraaiertje krijgt, dan weet je dat het lastig wordt en dat je af moet vallen of misschien zelfs overstag gaan.” De kunst van het kruisen, zegt Van Rijsselberghe, is om scherp aan de wind te varen en toch voldoende snelheid te houden. Dat werkt het best als de wind lekker langs het zeil stroomt: “Probeer het maar eens met een lepel die je onder de kraan houdt. Als je hem goed kantelt, dan stroomt het water erlangs en blijft als het ware aan de binnenkant kleven. Maar als je de lepel een beetje draait dan verstoor je die mooie stroming. Met de wind in de zeilen is het niet anders.”

Signalen lezen, concurrenten inschatten, bepalen waar op het water de omstandigheden het beste zijn, de broertjes Van Rijsselberghe kunnen het als weinig anderen. Toch is er een verschil, want oudste broer Adriaan lukt dat allemaal net iets makkelijker vanaf de kant. Dat werd hem nog eens extra duidelijk toen hij tijdens de Olympische Spelen van Londen verbleef in een huis op een heuvel met uitzicht over de baai van Weymouth, waar Dorian zijn succesvolle wedstrijden voer: “Ik zag hoe hij rekening hield met zijn tegenstanders en met de omstandigheden. Dan zie je oh dat gaat goed. Maar vanaf beneden op mijn plank, zou ik een wedstrijd niet op die manier kunnen lezen.”

Het is begin februari. Adriaan van Rijsselberghe en zijn surfvrienden kleden zich om in een bouwkeet, die vader Marc van Rijsselberghe ooit heeft neergezet als uitvalsbasis voor zijn zoons. Ze surfen in dikke pakken met hoofdkappen en handschoenen. Er staan kleine kopjes op de golven. Het is de eerste surfsessie van 2014. De planken trekken meterslange sporen van spatwater en komen vaak uit de golven omhoog.

Eenmaal terug op het strand ritst Adriaan van Rijsselberghe zijn pak open en haalt de GPS-snelheidsmeter tevoorschijn. Zijn piek is uitgekomen op 63 kilometer per uur. “Maar deze waarde is interessanter”, zegt hij. “61 kilometer per uur. Dat is de gemiddelde snelheid over 10 seconden. Om die hoog te houden, moet je niet alleen het gas in kunnen drukken, maar de snelheid ook nog vast weten te houden.

Hoe dat lukt? “Op het moment dat de vlaag binnenkomt, trek je het zeil dicht. Dan voel je

“Ze surfen in dikke pakken met hoofdkappen en handschoenen”

Adriaan van Rijsselberghe vergelijkt een surfwedstrijd met een partij schaken in drie dimensies. “Maar dan wel een vorm van schaken, waarin de tegenstander af en toe tien zetten tegelijk mag doen, waarin het bord scheef staat, zodat de stukken verschuiven en waarin iemand van buiten halverwege het bord omdraait en zegt oké nu mag je verder spelen met wit in plaats van zwart.” Kijkend vanaf de top van een heuvel bij de baai van Weymouth, kon Adriaan van Rijsselberghe goed zien hoe zijn broer aan het schaken was.

Surfers moeten tijdens een wedstrijd net als schakers strategische informatie van alle kanten tegelijkertijd verwerken. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat topschakers de essentie van spelpatronen razendsnel herkennen. Uit een reeks experimenten van psychologen is ook duidelijk geworden dat topschakers hun ogen kalm over het bord bewegen en minder op individuele stukken fixeren dan amateurs. Bij topzeilers gaat het er, op het eerste oog, ook zo aan toe. Pluijms heeft ontdekt dat de beste zeilers van het veld bij het rondenvan een boei kalm kijken naar

de plaats waar de boei het water raakt. Bij een startsituatie ligt het iets anders: “Dan moet je zo veel in de gaten houden. De wind, of je niet in botsing komt met andere boten, wat doet mijn directe tegenstander. Dat gaat niet samen met een vast kijkpatroon.”

“Soms hoef je maar een keer te kijken en dan weet je precies hoe het zit”, zegt Dorian van Rijsselberghe. “De andere keren moet je echt turen en het veld en het water in je op nemen om te proberen de situatie te verwerken. Om een vlag in te schatten moet je in elk geval meerdere keren kijken. De eerste keer heb je een idee waar een vlag ligt. De tweede keer heb je een idee waar een vlag heengaat en de derde keer weet je hoe snel hij gaat.” De Olympisch kampioen probeert altijd een beetje in de toekomst te kijken, zeker ook bij de start. “Als we aan de start liggen, dan is de wind er misschien nog niet, maar aan vlaggen of boten tien kilometer verderop kun je soms zien dat die wind er gaat komen. Als ik dat zie aankomen, dan hoef ik minder ver te varen tegen de tijd dat ik bij de layline aankom. Dat is het moment waarop ik mijn meters ga pakken.”

“De omstandigheden op een wedstrijd baan veranderen voortdurend”

mooi tussendoor. Een derde gaat twijfelen: zal ik wel doorrijden of niet, en komt dan misschien bijna in botsing.”

Welk type is van Rijsselberghe? Dat is wel te zien in de NOS-documentaire ‘De wonderre wereld van Dorian’. Na het wereldkampioenschap in Perth slalommen Van Rijsselberghe en zijn trainingsmaten door het verkeer van de Australische stad Perth. Vriendelijk waarschuwend wordt surfers en voetgangers de pas afgesneden. “Pas op, we komen binnendoor”, roept van Rijsselberghe, en dan dwingend: “Stop, auto, stop!” Een van rechts komende automobilist heeft geen keuze en gaat op de rem gaan staan.

Op het water gaat het er ook zo aan toe. “Je kijkt naar de hoek die je tegenstanders varen, aan de wind bijvoorbeeld. En dan probeer je vooruit te denken. Als hij 30 seconden doorvaart, waar zit hij dan? En waar kom ik uit? Boven of onder hem?” Maar een autoweg ligt stil. De omstandigheden op een wedstrijd baan veranderen voortdurend. Om vooruit te kunnen zien, hebben sommige topzeilers zich ontwikkeld tot weerkundigen. Van Rijsselberghe schudt via Skype een college uit zijn mouw over verschillende wolkensoorten en de windpatronen die ze op het water teweeg brengen.

Vanuit sommige wolken, zegt hij, komt de wind in een rechte straal naar beneden. Eenmaal op het water spreidt de wind zich uit, als een hand, waarvan de vingers op een tafel uit elkaar worden gedrukt. “Als surfer vaar je dus een soort halve cirkel van luchtstroming tegemoet. Dat soort 3D-patronen maak ik in mijn hoofd. Daar heb je mee te maken. En dan vraag ik me af: heb ik dat al eerder gezien. Misschien vorige week, of gisteren? Ik probeer de stukjes te herkennen en aan elkaar te puzzelen. Als je al eens eerder hebt meegemaakt dat de wind in de loop van de middag een paar graden draait, een bepaalde kant op, dan kan je daar misschien rekening mee houden.”

Dorian van Rijsselberghe bevestigt dat zijn vermogen om overzicht te houden in een veld vol surfers hem onderscheidt van zijn broer en waarschijnlijk ook van tal van andere wereldtoppers. “Als je van bovenaf op een zeilwed-

Een ingewikkeld verhaal? Niet voor Dorian van Rijsselberghe. Hij vergelijkt surfwedstrijden liever met een potje ganzenbord dan met driedimensionaal schaken. “Je moet zorgen dat je elke keer op de juist plek komt, zodat je naar een volgende plek mag. En het liefst zonder nog een keer de dobbelsteen te gooien. En met zo min mogelijk stapjes achteruit. Een wedstrijd surfen is een kansenspel.” Is het toeval dat Van Rijsselberghe zijn surfwedstrijden vergelijkt met een doodeenvoudig spelletje? Of ligt in het moeiteloze gemak dat daaruit spreekt juist zijn geheim?

Van Rijsselberghe heeft net een trainingssessie van 11 dagen achter de rug over de ruigste mountainbikepaden van Nieuw-Zeeland: “Sommige trails zijn gemaakt door mensen, andere door dieren. Je kunt op steeds meer plaatsen komen doordat de mountainbikes steeds beter worden. Om omhoog te rijden, maar zeker ook voor het afdalen.” Op de mountainbike leert Dorian van Rijsselberghe balans houden terwijl de verzuring in het lichaam toeslaat en dat is precies wat hij straks ook in Rio verwacht te moeten doen om mee te strijden om de medail-

les. “We weten dat er in Rio weinig wind zal staan. En als er weinig wind staat, dan zullen wij surfers met ons zeil moeten werken om vooruit te komen. Dat is loodzwaar.” Net als in de voorbereiding op de spelen van Londen kiest Dorian van Rijsselberghe voor samenwerking met naaste concurrenten als Marco Baglioni, Zac Plavsic en Kiran Badloe. “Morgen varen we zo snel mogelijk rond een eiland hier voor de kust”, zegt hij. “Dan gaan we elkaar weer lekker lopen afsnijden.” Dorian van Rijsselberghe is niet bang om aan de concurrentie zijn belangrijkste geheimen prijs te geven. “Ik vaar straks in Rio liever met een paar goede jongens mee voorin om de medailles, dan alleen achterin voor spek en bonen. Die aanpak heeft in Londen ook goed uitgepakt.”

Overzicht houden in een wedstrijd, verschilt niet zo heel veel van overzicht houden in het verkeer, vindt Dorian van Rijsselberghe. “De jongens met wie ik train rijden auto zoals ze surfen. De een komt bij een kruispunt met stopborden aan en gaat netjes stil staan. Maar je hebt ook jongens die dan juist extra gas geven, omdat ze denken: iedereen gaat stoppen dus dan kan ik er

strijd kijkt, vanaf een heuvel of op televisie vanuit een helikopter, dan heb je het overzicht. Je ziet precies hoe groot alles is. Als je een vlaag vanaf het water bekijkt dan kijk je er vanuit een laag perspectief overheen. Dan zie je alleen de voorkant. Maar hoe groot is zo'n vlaag, en hoe lang is hij? Buigt hij af? Dat is vanaf het water

allemaal veel moeilijker te zien dan van boven.” Ligt in het moeiteloos samenvoegen van al die informatie tot één samenhangend beeld, het geheim van Dorian van Rijsselberghe? Het lijkt erop dat de beelden in zijn hoofd zo helder zijn, dat het lezen van een surfwedstrijd op het water net zo makkelijk wordt als het volgen

van de America's Cup, thuis voor de televisie op de bank. Daar laten virtuele witte lijnen en haarscherpe helikopterbeelden zien hoe ver de boten nog van de finishlijn verwijderd zijn. De onderlinge afstand, de snelheid en zelfs de vuile wind wordt er in felle kleuren getoond.

In het ouderlijk huis, waar de gouden Olympische plak in de keuken hangt, legt vader Marc van Rijsselberghe uit, dat hij zijn kinderen al jong heeft verteld dat ze van de wind moesten gaan houden. “Jaren geleden had je een zeiler uit de Sovjet-Unie [waarschijnlijk Valentyn Mankin]. Die was altijd nummer 1. Daar was geen twijfel over mogelijk. Hij voer altijd de andere kant op dan alle anderen. Ik heb eens een interview gelezen met hem en daarin zei hij: ik zie de wind in kleuren. Ik heb de jongens dat verteld. En dat je dingen moet gaan zien. Ik weet zeker dat Dorian daarover heeft nagedacht.”

Dorian van Rijsselberghe herkent het verhaal, maar zegt: “Eerder dan kleuren zie ik schakeringen in licht en donker. Maar verbeelding in kleuren zou natuurlijk kunnen helpen om je in te denken waar meer en minder wind zit. Hoe roder hoe meer wind bijvoorbeeld en hoe geler hoe minder.” Ook broer Adriaan geeft de voorkeur aan grijstinten. “Vlagen die in felblauw op je afkomen, dat zou mooi zijn”, zegt hij. “Ik zou willen dat ik het zo duidelijk zag, maar zo makkelijk is het niet.”

Bedankt Heren! •

